

Tutkijoiden välisestä dissaamisesta

Suomen kielen dosentti Vesa Heikkinen kirjoitti Tieteessä tapahtuu -lehdessä 2/2020 osuvasti lainaverbistä *dissata* (halveksua, vähätellä, sivuuttaa), joka on yleistynyt puhemielessä. Heikkinen toteaa, että dissaaminen on tuttua myös tutkijoille. Hän käsittelee tutkijoihin kohdistuvaa dissaamista sosiaalisessa medias- sa, missä se voi – usein nimettömyyden turvin – verrattain helposti pahentua nimittelyksi tai jopa uhkailuksi.

Tavallisten kansalaisten lisäksi tutkijoita ovat pyrkinet mediassa dissaamaan myös jotkut poliitikot; tällöin on usein kysymys asiantuntijuiden kyseenalaistamisesta, josta on jäänyt elämään ”kaiken maailman dosentit” -lausahdus. Heikkinen mainitsee myös tutkijoilla toisinaan ilmenevän, muiden tieteenalojen kuin oman vähättelyn jonkin aihepiirin tai yhteiskunnallisen ongelman käsittelyyn soveltuvana lähestymistapana.

Haluan tässä vielä nostaa esille tutkijoiden välisen dissaamisen myös saman tutkimusalan sisällä. Vaikka tutkijayhteisön ulkopuolelta tuleva vähätteleminen on todellinen ongelma, väitän, että tutkijoiden keskinäinen dissaaminen on paljon yleisempää ja haitallisempaa. Kun itse aloitin kokonaan uuden tutkimusaiheen parissa noin kahdeksan vuotta sitten, olin innoissani. Tiesin alan tutkimuksen tason Suomessa erityisen korkeaksi ja jo kokeneena tutkijatohtorina olin vakuuttunut oman projektini merkityksestä. Arvelin, että tuohon imuun minut toivotetaan lämpimästi tervetulleeksi, tunsinhan monia tämän alan tutkijoita opiskelu- ja väitöskirjantekoajoinnani asti. Oman tutkimusprojektini suhteen olin onneksi oikeassa ja olen siitä tänään yhä

innostuneempi. Muu todellisuus sen sijaan oli tylsää. Heti alkuvaiheessa eräs verrattain arvostettu tutkimusryhmän johtaja ilmoitti minulle, että kaikki, mitä teidän tutkimusryhmänne tekee, on ajan haaskausta. Olin kauhistunut. Selvästikään tällaisen lausuman tarkoitus ei ollut rakentavasti vertaisarvioida tutkimukseni tieteellistä sisältöä (mikä on tutkimustyössä erittäin tärkeä ja jatkuva prosessi), vaan vähätellä sitä ja minua tutkijana.

Luulin jo nähneeni yhtä ja toista ikävää akateemisessa maailmassa, mutta en ollut ollenkaan valmistautunut siihen vähättelyyn, jota minuun alan ulkopuolelta tullessa tutkijana (alkuvaiheessa hyvin rajallisine tietämyksineni) on vuosien varrella kohdistunut. Silmien pyörittelyt ja hymähtelyt työkeskustelujen yhteydessä ovat hyvin tavallisia. Eräs tyypillinen dissaustilanne on, että kansainvälisessä konferenssissa joku alan suuri nimi pysähtyy hetkeksi, katsoo nimilappua ja kysyy, keiden kanssa teet töitä. Jos ei mainitse ketään heidän tuntumaansa merkittävää tutkijaa, kiinnostus sammuu heti ja selkä kääntyy. Tällainen voi olla erityisen kova kokemus nuorelle väitöskirjatutkijalle.

Huomaamattomampaa mutta silti haitallista dissaamista on sivuuttaminen tai ulosjättäminen (*exclusion*), joka tosin on usein tahatonta. Vaatiihan aktiivista huomioimista muistuttaa sosiaalisesta toiminnasta tai väitöksestä niitä – vaikkapa toisella kampuksella työskentelevää – muutamaa tutkijaa, jotka eivät ole samoilla sähköpostilistoilla.

Yhdyn Heikkisen lauseeseen, että dissaamista näkee tyypillisesti siellä, missä ihmisten väliset suhteet ovat hierarkkisia ja missä valta on läsnä. Lisäisin tähän kilpailun niukoista resursseista. Kuitenkin tieteellinen tutkimus on – tai ainakin sen pitäisi olla – kollektiivinen pyrintö yhteistyössä lisätä ihmiskunnan tietämystä. Tämä pyrintö tapahtuu suurimmaksi osaksi julkisilla varoilla, joita meidän tulee käyttää eettisesti kestävästi. Tähän sisältyy nähdäkseni keskeisesti alaisten ja työtövereiden hyvä kohtelu. Olkaamme me tutkijat dissaamatta toisiamme ja suhtautukaamme ystävällisesti ja myötätuntoisesti kaikkiin kollegoihin heidän asemastaan riippumatta.

JUKKA KALLIJÄRVI

Kirjoittaja on solu- ja molekyylibiologian dosentti ja tutkimusryhmän johtaja. Twitter: @FHRCgracie